ՄԱՀՈՒԱՆ ՊԱՏԺԻ ԴԷՄ

Ամենասարսափելի, ամենազզուելի ոճրագործութիւնն է մարդասպանութիւնը։ Մեզ վրայ ամենամեծ սոսկում է ազդում մարդկային արիւնը և չկայ մի կրօն, որի հիմնական օրէնքների մէջ առաջնակարգ տեղ չունենայ չըսպանելու պատգամը։ Մի երկրի, մի ազգի բարոյական մակերեսը կարելի է չափել կատարուած ոճրագործութիւնների թուով, վրէժխնդրութեան ձևով և պատիժների տեսակով։ Երբ սովածի մէկը այս կամ այն անձնական միտումներով, անձնական հաշիւներով և շատ անգամ նոյն իսկ սպանուողի ձեռքով վարժուած և նրա իսկ զէնքով սպանութիւն է գործում, ինքն ըստ ինքեան սարսափելի է։ Բայց երբ մի հասարակութիւն, մի պետութիւն, ոչ մի հաշիւ չունենալով, իրեն յայտարարում է այնքան ուժասպառ, այնքան թոյլ և այնքան զուրկ յանցաւորներին պատուհասելու և ուղղելու միջոցներից, որ իւրաքանչիւր քայլափոխում մահուամբ է պատժում և կախում կամ գնդակահար անում, մարդկանց շատ աւելի զզուելի և ծանր տպաւորութիւն է թողնում, քան սովորական մարդասպանութիւնը։ Մահուան պատիժը ոչ մի ժամանակ գոհունակութեան զգացմունք չի առաջ բերել հանդիսատեսների մէջ, նրանք այդ բոպէներին երբէք չեն գոհացել այդպիսի արդարադատութիւնից և զզուանքով հեռացել են այդպիսի պատժից ցաւակցութեան արցունք թափելով յանցաւոր պատժուածների համար։

Մեր երկրում ամենայն տեղ զինուորական դրութիւն և սաստկացրած պաշտպանութիւն մտցնելու շնորհիւ այնքան արիւն թափուեց, որքան սովորական դարձաւ անտեղի մահուան պատիժը, որ իւրաքանչիւր մարդու որդին ծանրացաւ, դիզուեց այդ մահուան կոչմարը և հարկադրեց հանդէս գալ որպէս քաղաքացի և գոչել, որ վերջ դրուի այդ անպատուաբեր, պետական վրէժխնդրութեան։

Ամբողջ Ռուսաստանը բողոքում է այդ սոսկալի երևոյթի դէմ, բողոքում է մանաւանդ նրա համար, որ մահուան պատիժը գործ է դրւում նաև քաղաքական որոշ համոզումների, քաղաքական այն յանցաւորների դէմ, որոնք անհատաբար ձեռք են բարձրացնում հրապարակական ոճրագործների և բռնակալ վարիչների դէմ. որոնց աստարեզից հեռացնելու ոչ մի միջոց չունին։

Մեզանում էլ լսուեց այդ տեսակ պատիժների դէմ բողոքելու կոչը. հայ մայրերին և ինտելիգէնտներին էլ առաջարկուեց հանդէս գալ իրենց ուժեղ բողոքով, բայց ցաւելով պէտք է ասել, որ չը գտնուեց ոչ մի խումբ, որ բողոքէր, ճչար և պահանջէր վերացնել այդ բարբարոսական սովորութիւնը, հնութեան այդ անպատուաբեր մնացորդը։ Նրանք այս վերջին դառը տարուայ ընթացքում այնքան կոտորածներ էին տեսել, այնքան արիւն և արցունք էին տեսել թափած, որ մարդկանց արիւնը, դատաստանով մարդասպանութիւնը կարծես այլ և չէր աղդում նրա վրայ։ Բայց դա ցաւալի, շատ տխուր երևոյթ է և բացասական նշան մեր բարոյական աստիճանացոյցին։ Մարդուս արիւնը մի ուրիշ տեսակ հեղուկ է. նա ոչ մի տեղ ղուր չի թափուել և չի էլ թափուիլ։ Նրա թափողները երբէք աղատ չեն մնացել պատուհասից և պատժուել են շատ խիստ կերպով։ Ամեն տեսակ բռնութեան և անարդարութեան դէմ պարտաւոր է բողոքել քրիստոնէական եկեղեցին, պարտաւոր է բողոքել հոգևորականութիւնը, որ իւր վրայ է վերցրել աւետարանական սիրոյ և ներողամտութեան քարոզչի պարտաւորութիւնը։ Նա պարտաւոր է հանդէս գալ ուժեղ կոչով և պահանջով՝ վերացնել այդ սոսկալի երևոյթը, վերացնել մեր օրէնսդրութիւնից մահուան պատիժը, դադարել ձեռք բարձրացնելուց այն ամենամեծ գանձի՝ մարդուս կեանքի դէմ, որը Աստուծոյ ամենաբանչելի պարգև է և ոչ ոք այլ ևս վերադարձնել չի կարող։ Արարատի խմբագրութիւնը կոչ է կարդում, բոլոր հայ հոգևորականներին հանդէս գալ մահուան պատժի դէմ ուղղուած քարոզով, կազմել համախոսականներ և

դիմումներ և ուղղել իրեն, խոստանալով այդ ձայները՝ որպէս Հայաստանեայց եկեղեցու ձայն, միացնել ռուս լուսամիտ դասակարգի ձայներին և այդպիսով հասցնել ուր հարկն է, որպէս զի ջնջուի անարգ մահուան պատիժը մեր օրէնսդրութիւնից և չ՚արատաւորի քրիստոնէի խիղճը՝ արդարադատութեան մեծագործ անուան ներքոյ։

Կորչի մահուան պատիժը, կորչի կախաղանն ու դընդակահարութիւնը։ Միացրէք ձեր և ձեր ժողովրդի ձայնը, արժանաւոր հովիւներ, մի մոռանաք, որ բազմութեան ձայնը Աստուծոյ ձայն է և կենսաբեր։

Ն. Ծ. Վ. Մ.

ԱՅՂԸՐ ԳԵՕԼ

([illegible])

Արագածից դէպ հարաւ
Բարձրաւանդակ մի տեղում
Տատ բարեհամ ջրոց հետ
Կայ մի ծովակ նահապետ.
Եւ ինչպէս որ ասում են
Մեր աշխարհի դարեւոր
Վէպ ու զրոյցք բիւրաւոր,
Նա կոչւում է Այղըր գեօլ։

Աննման է Այղըր գեօլ,
Զունի մի բան իւր բոլոր՝
Որ չըլինի փառաւոր.
Աննման է Այղըր գեօլ,
Զունի մի բան հին ու նոր՝
Որ չ՚ըլինի ահաւոր։